

Posudek rigorózní práce

Autor diplomové práce: Mgr. Adéla Černíková

Název diplomové práce: Utváření informační společnosti v Evropské unii s důrazem na Českou republiku

Konzultant rigorózní práce: Doc. PhDr. Rudolf Vlasák

Oponent: Mgr. Petra Jedličková, PhD.

Hodnocení: velmi dobře, předloženou rigorózní práci doporučuji k obhajobě

Cíl práce:

Hlavním cílem práce je podat ucelený přehled o informační společnosti v EU, o aktivitách EU týkajících se budování informační společnosti v EU a o oblastech, jež jsou těmito aktivitami ovlivněny.

Struktura práce:

Práci tvoří pět kapitol, které lze v podstatě rozdělit do dvou logických celků: obecný úvod a závěrečné shrnutí a kapitolu 4., která je nejrozsáhlejší částí práce a která obsahuje přehled jednotlivých tématických oblastí, do kterých zasahují politiky EU v oblasti informační společnosti (IS).

Poznámky k obsahové stránce práce:

- Jednotlivé politiky, jejich nástroje a případně oblasti dopadu jsou velmi jasně, vyčerpávajícím způsobem a věcně popsány, ovšem velmi citelně postrádám rámec, ve kterém k tomuto popisu dochází. Žádná z kapitol nemá úvod ani závěr, samotný závěr práce je pouze shrnutím toho, které politiky a jejich nástroje byly v práci popsány.
- Historie pojmu informační společnost je popsána velmi slabě, v podstatě se vůbec nejedná o přehled vývoje teorií, v jejichž rámci se tento pojem utvářel, naprosto chybí zmínka o různých „školách“ resp. teoretických proudech, které se snaží uchopit informační společnost, chybí citace významných děl a autorů. Kromě toho postrádám vymezení autorčina názoru a postoje k tomuto chápání, které je v různých teoretických školách odlišné, až protichůdné. Uvedení pouze tří spíše encyklopedických definic bez jakékoliv kritiky, rámce či vysvětlení považuji za naprosto nedostačující.
- Obecně konstatuji, že text je spíše proklamativního rázu, z jednotlivých sdělení není jasný názor a postoj autorky, její motivace a zaujetí, hypotézy a jejich ověřování. Není jasné stanovisko autorky, věty typu „by mělo přispět ke zlepšení“ (str. 76) je třeba vyvážit zjištěními, kritikou, nezávislým názorem. Další příklad proklamativního textu bez znalosti reality, porovnání a kritiky: str. 83-85 – existují studie, které hodnotí skutečnost, existují pokusy ČSÚ měřit dostupnost webů státní správy, každoročně se koná specializovaná konference v rámci Března měsíce internetu, praktické aplikace jsou prezentovány na ISSS apod.
- Práce vychází z technologického determinismu, který však nikde není nijak reflektován ani obhájen argumentací.
- Stratifikace společnosti je v práci popsána způsobem, jakoby se jednalo o nový jev, který přináší informační společnost, není to však pravda a je potřeba tyto věci uvádět citlivě; to možná ukazuje na obecnější problém uchopení takového tématu – téma IS nemůže viset ve vzduchoprázdnu, navazuje na historii, jiné obory a jejich poznatky, teoretické školy a směry.
- Na str. 20 je uvedeno mylné a nedostačující vysvětlení toho, proč se EU věnuje problematice informační společnosti. U obhajoby prosím o pojednání o tom, jak se vztah k tomuto problému v EU vyvíjel a jaké jsou strategické důvody EU pro rozvoj IS (viz. otázky).
- U popisu NII (str. 20-21) bych doporučovala neopisovat Zlatušku, ale pracovat s primárními zdroji a kritickými články k tématu, kterých je opravdu nepřeberné množství.
- U str. 21 a okolí nechápu pořadí, v jakém autorka volila výčet historických milníků, vzhledem k tomu, že práce postrádá již zmíněný kritický rámec, není zde jasné ani pořadí, ani výběr milníků při formování IS.
- Na str. 25-26 není popsána informační politika v ČR, jak uvádí název kapitoly, ale výčet kompetencí jednotlivých státních institucí (u kterých navíc chybí MŠMT a MK, které obě hrají důležitou roli v rozvoji IS). Chybí strategické dokumenty a geneze jejich vzniku, chybí historická linka a vazby na okolní svět.
- Na str. 31 je zmíněna „bublina“ kolem IT, ta ovšem nemá nic společného s tím, že oslabila podpora EU u ICT infrastruktury a přesunula se do podpory „měkké“ oblasti ICT, jako

například bezpečnost, zdraví, rovnost šancí. Pravý důvod lze vysledovat například na posunech strategií u programu eEurope v čase.

- Na str. 33 prosím necitujte Peterku, ale primární zdroj.
- Kapitola 3 by zasloužila závěr, zhodnocení; autorka mohla čerpat například z rozsáhlé databanky plných textů různých evaluací, které Komise zadávala a které ukazují na skutečný dopad zmiňovaných politik. U kapitoly 3 nejsou zmíněné všechny relevantní politiky, jsou zmíněné později. V této souvislosti bych navrhovala opatřit práci schématem všech relevantních politik a průníků oblastí, do kterých zasahují.
- Str.: 40: největší výhodou B2C není známost jména zákazníka, ale spíše možnosti identifikace zákaznických skupin vzhledem k jejich (potenciálnímu) spotřebnímu chování.
- Str. 52: ESF není (pouze) nástrojem EK. Na str. 53 je možná nevhodně formulována věta kolem SF, z 24 OP je pouze 1 zaměřen na SME.
- Str. 57: Otázek ohledně IS a kultury je mnohem více, především z ohledem na náš obor.
- Str. 59: příklad využívání TV není srovnán s jinými médii, například kinem, četbou, divadlem apod., proto sám o sobě není vypovídající a není jasné, zda výše uvedený argument podporuje či nikoliv. Navíc je opominut fakt, že stále více času lidé tráví na internetu, kde podobné činnosti mohou také probíhat.
- Str. 65: Příklady a skutečný dopad programu (např. z existujících evaluačních zpráv) zcela chybí; fakt, že NK ČR podává projekty do programu je v daném kontextu irelevantní.
- Str. 71: Memoriae Mundi Series Bohemica není „Národní program digitálního zpřístupnění...“, zcela chybí geneze a podtržení významu celého projektu, chybí zmínka o UNESCO.
- Str. 72: kolem digitalizace v ČR se vede odborná debata již několik let, chybí citace prací Uhlíře, Knolla, Psohlavce a dalších.
- Str. 85-86: u digitálního rozdělení chybí zmínky o dalších politikách a programech a především fakt, že rovnost šancí se stává průřezovým (někde tzv. horizontálním) spíše než výběrovým tématem a dále, že nastal v chápání této problematiky výrazný posun.
- Str. 86-88: u statistik o ICT chybí srovnání s EU15 a EU25, chybí analýza statistik a závěr.
- Str. 89-90: dávno zaniklé MIČR jistě neprovedlo „poslední průzkum informační gramotnosti v ČR“, navíc chápalo inf. gramotnost dosti svéhlavě, což sice autorka uvádí, ovšem nijak nekomentuje.
- Str.: pozn: programy Comenius, Erasmus, LdV a Grundtvig existovaly dříve, nejsou nové – z textu by to však mohlo vyplývat.
- Str. 102: Chybí zmínka o postoji EU ke Kjótskému protokolu.
- Str. 109: definice broadbandu je nepřesná a příliš laická.

Volba informačních zdrojů:

Seznam použité literatury obsahuje 148 záznamů, což je z hlediska kvantity velmi pěkné, ovšem z hlediska kvality použitých zdrojů postrádám zásadní kritická díla a autory, kteří se zabývali jak teoriemi informační společnosti (z nichž pochází řada definic a teoretických východisek, které tato práce opomíjí), tak i teoriemi dílčími, např. teorií informační gramotnosti, rozvoje lidí v informační společnosti, problematiky digitálního předělu, rovnosti šancí pro hendikepované, bezpečnosti a stratifikací společnosti (resp. sociálního vyloučení). Dle mého názoru nestačí vycházet při psaní (i takového) textu převážně z oficiálních stránek a prohlášení. Uvedené zdroje považuji za relevantní, ovšem chybí k nim teoretické, kritické, alternativní a jinak vyvážené další zdroje.

Stylistická úroveň práce:

Po této stránce nemám k práci výhrady. V práci se nevyskytují téměř žádné překlepy ani gramatické chyby, formální pravidla byla, až na několik níže uvedených výjimek, dodržena.

Formální úprava práce:

Po formální stránce je práce velmi přehledně a logicky členěná. Uvádím pouze drobné poznámky:

- Vysvětlení zkratky by mělo být u prvního výskytu, poté už je vhodné zkratku používat. Ačkoliv se v textu vyskytuje ICT velice často, ve formě zkratky pouze zřídka a tato je vysvětlena až na str. 37. Co se týče užívání zkratek, zatímco ICT je skutečně „běžně užívaná zkratka“ slovy autorky, IST a EES běžně užívané zkratky nejsou a není je tedy vhodné takto označovat. O MSP platí téměř totéž, za běžnější je považován anglický ekvivalent SME. U definice MSP na str. 52 bych doporučovala vyjít z definice, kterou používá ČSÚ.
- Na str. 38: „podniky, které chtěli“.
- Str. 39: Neukončená závorka.
- Str. 52: Aktiva2/majetek3 (?).

- V celé práci (např. 36, 38, 48, 82 a další) je používán termín „ekonomie“ namísto „ekonomika“.
- U výběru portálu IS na str. 133: chybí některé portály, chybí stránky jednotlivých programů.

Doplňující otázky pro obhajobu:

Kromě zodpovězení otázek vyplývajících z výše uvedených výtek prosím o vyjádření autorky:

1. Co vás motivovalo k napsání této práce? Máte nějaké osobní zaujetí v tomto tématu či praktickou zkušenost?
2. Jak již bylo uvedeno, prosím o zamyšlení nad tím, proč se EU zabývá rozvojem IS a proč volí daný způsob (resp. způsoby) a dále jaký je vztah mezi rozvojem IS v USA a G8 a EU.
3. Lisabonská strategie je velké téma, jehož souvislosti s inf. politikou jsou též zajímavé. Zkoumala jste, do jakých politik v ČR a jak úspěšně se Lisabonská strategie promítla a v čem spočíval její zásadní vliv na utváření (nejen) informační politiky v EU?
4. Na str. 95 mi chyběl závěr textu, jaká je tedy současná situace budování IS v ČR?

V Praze, dne 30. 3. 2008

Petra Jedličková